

Duration: 3 Hours

Instructions:

1. All sections are compulsory.
2. Marks are indicated next to each question.
3. Answer questions concisely and clearly.

SECTION I – Short Answer Questions (Answer any 6 out of 8)

12 Marks

1. Define economics and explain its relevance to law.
2. Differentiate between microeconomics and macroeconomics with examples.
3. Explain Oligopoly
4. What are MSMEs? state their two important features
5. What is cross elasticity of demand? Give an example.
6. Explain exceptions to the law of demand with example.
7. Explain the concept of balance of payments (BoP).
8. What do you understand by "Commercial Trade Policy"

SECTION II – Short Notes

(Answer any 2 out of 4)

12 Mark

9. Features and functions of NITI Aayog in the context of economic planning.
10. Explain the different phases of trade cycle and give examples of how they affect the economy.
11. Explain the difference between direct and indirect taxes and their role in economic development.
12. Features of Indian Money Market

SECTION III – Situational Questions (Answer any 2 out of 4)

12 Marks

Each question has two sub-questions.

13. India is facing a situation where imports exceed exports, causing a deficit in the current account.
 - (a) Explain the problem using the Balance of Payments (BoP) structure.
 - (b) Suggest two measures the government can take to correct BoP disequilibrium.

14. A state government plans to increase public spending on health and education but faces a revenue shortfall.
- (a) Identify and explain two major sources of public revenue.
 - (b) Suggest one policy measure to increase revenue without burdening citizens excessively.
15. Rural areas are experiencing a shortage of essential food grains despite government schemes.
- (a) Explain the issue using the concept of food security and recent trends.
 - (b) Suggest two steps the government can take to improve food distribution and availability
16. A small town has a single electricity supplier and several grocery shops selling similar products.
- (a) Identify and explain the type of market structure for electricity and groceries.
 - (b) Discuss one advantage and one disadvantage of each market structure for consumers.

SECTION IV – Long Answer Questions (Answer any 3 out of 5)

39 Marks

17. Explain the role of WTO, SAARC, and BRICS. How do these organizations help India in trade, economy, and international cooperation? Give examples.
18. What are the main problems faced by MSMEs in India? Explain the government schemes and policies that support them and help them grow. Give examples.
19. Explain the different sources of public revenue in India. Why are these revenues important for government spending and economic development? Give examples.
20. Define poverty and explain the concept of the poverty line. What are the main causes of poverty in India? Suggest strategies and government schemes to reduce poverty.
21. Explain the fiscal relationship between the Centre and States in India. How does the Finance Commission help maintain fiscal balance and support development?

कालावधी: 3 तास

एकूण गुण: 75

सूचना:

1. सर्व विभाग अनिवार्य आहेत.
2. प्रत्येक प्रश्नासोबत गुण दिलेले आहेत.
3. उत्तर थोडक्यात आणि स्पष्ट द्या.

SECTION I – लघु उत्तरे (Short Answer Questions)

(खालील 8 पैकी कोणतेही 6 प्रश्न निवडा)

12 गुण

1. अर्थशास्त्राचे भान द्या आणि त्याचे कायद्याशी संबंधित महत्त्व स्पष्ट करा.
2. सूक्ष्मअर्थशास्त्र आणि स्थूलअर्थशास्त्र यामध्ये फरक स्पष्ट करा व उदाहरण द्या.
3. ओलिगोपॉली समजावून सांगा.
4. MSMEs म्हणजे काय? त्यांची दोन महत्वाची वैशिष्ट्ये नमूद करा.
5. क्रॉस इलास्टिसिटी ऑफ डिमांड (Cross Elasticity of Demand) म्हणजे काय? उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
6. मागणीच्या नियमाला अपवाद स्पष्ट करा आणि उदाहरणे द्या.
7. चलनफलक संतुलन (Balance of Payments – BoP) संकल्पना स्पष्ट करा.
8. “Commercial Trade Policy” या संज्ञेचा अर्थ काय?

SECTION II – लघु नोंदी (Short Notes)

(खालील 4 पैकी कोणतेही 2 प्रश्न निवडा)

12 गुण

9. आर्थिक नियोजनाच्या संदर्भात निती आयोग चे वैशिष्ट्ये आणि कार्य स्पष्ट करा.
10. व्यापार चक्र विविध टप्पे स्पष्ट करा व उदाहरणांसहित अर्थव्यवस्थेवर त्याचा परिणाम सांगा.
11. थेट कर आणि अप्रत्यक्ष कर यामध्ये फरक स्पष्ट करा व अर्थसुधारणेमध्ये त्याची भूमिका सांगा.
12. भारतीय मनी मार्केट ची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

SECTION III – परिस्थितिजन्य प्रश्न (Situational Questions)

(खालील 4 पैकी कोणतेही 2 प्रश्न निवडा)

12 गुण

13. भारतात आयात निर्यातपेक्षा जास्त झाल्याने चालू खात्यात तूट निर्माण झाली आहे.
- (a) Balance of Payments (BoP) संरचना वापरून समस्या स्पष्ट करा.
- (b) BoP असंतुलन सुधारण्यासाठी सरकार कोणती दोन उपाययोजना करू शकते ते सुचवा.
14. राज्य सरकार आरोग्य आणि शिक्षणावर खर्च वाढवू इच्छित आहे, परंतु महसुलात कमतरता आहे.
- (a) दोन प्रमुख सार्वजनिक उत्पन्नाचे स्रोत ओळखा आणि स्पष्ट करा.
- (b) नागरिकांवर भार न टाकता महसूल वाढविण्यासाठी एक धोरणात्मक उपाय सुचवा.
15. ग्रामीण भागात आवश्यक अन्नधान्याची कमतरता आहे, जरी सरकारच्या योजना उपलब्ध आहेत.
- (a) अन्नसुरक्षा आणि अलीकडील घडामोडी वापरून समस्या स्पष्ट करा.
- (b) अन्न वितरण आणि उपलब्धता सुधारण्यासाठी सरकार दोन उपाय काय करू शकते ते सुचवा.
16. एका छोट्या शहरात एकमेव वीजपुरवठादार आहे आणि अनेक किरकोळ दुकानांमध्ये समान वस्तू विकल्या जातात.
- (a) वीजपुरवठा आणि किरकोळ वस्तूंच्या विक्रीसाठी मार्केट स्ट्रक्चर ओळखा आणि स्पष्ट करा.
- (b) प्रत्येक मार्केट स्ट्रक्चरचे ग्राहकांसाठी एक फायदा आणि एक तोटा सांगा.

SECTION IV – दीर्घ उत्तरे (Long Answer Questions)

(खालील 5 पैकी कोणतेही 3 प्रश्न निवडा)

39 गुण

17. WTO, SAARC, आणि BRICS चे कार्य आणि महत्त्व स्पष्ट करा. या संस्थांमुळे भारताला व्यापार, अर्थव्यवस्था आणि आंतरराष्ट्रीय सहकार्यामध्ये कसा फायदा होतो? उदाहरणांसहित स्पष्ट करा.
18. भारतातील MSMEs समोर येणाऱ्या मुख्य समस्यांची चर्चा करा. त्यांना वाढीसाठी सरकारच्या योजना आणि धोरणे कशी मदत करतात ते स्पष्ट करा. उदाहरणांसहित उत्तर द्या.
19. भारतातील सार्वजनिक उत्पन्नाचे स्रोत स्पष्ट करा. सरकारी खर्च आणि आर्थिक विकासासाठी हे उत्पन्न का महत्त्वाचे आहे? उदाहरणांसहित उत्तर द्या.
20. गिरवळपण (Poverty) ची व्याख्या करा आणि गरिबी रेषा संकल्पना स्पष्ट करा. भारतातील गरीबत्वाची मुख्य कारणे काय आहेत? गरीबी कमी करण्यासाठी धोरणे आणि सरकारच्या योजना सुचवा.
21. भारतात केंद्र-राज्य आर्थिक संबंध स्पष्ट करा. वित्त आयोगाची कसा आर्थिक संतुलन राखण्यात आणि विकासास मदत करतो ते स्पष्ट करा.
